

Бондар Ю. В. Розвиток творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку на уроках української мови. *Гуманітарний корпус* : збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії (Київ, 8 листопада 2019 року). Вінниця : ТОВ «Твори». 2019. Випуск 29. С. 10–12.

Бондар Ю.В.

Бондарь Ю.В.

Bondar Y.V.

Розвиток творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку на уроках української мови

Развитие творческого потенциала учащихся младшего школьного возраста на уроках украинского языка

Developing the creative potential of young schoolchildren in Ukrainian language lessons

Анотація. У статті розглядаються питання використання інтерактивних форм та методів навчання на уроках української мови для розвитку мовленнєвих здібностей, комунікативної компетенції, творчого потенціалу учнів початкової школи.

Ключові слова: інтерактивні технології, творчий потенціал, молодші школярі, урок, українська мова.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы использования интерактивных форм и методов обучения на уроках украинского языка для развития речевых способностей, коммуникативной компетенции, творческого потенциала учащихся начальной школы.

Ключевые слова: интерактивные технологии, творческий потенциал, младшие школьники, урок, украинский язык.

Abstract. The article deals with the use of interactive forms and teaching methods in the Ukrainian language lessons for the development of language skills, communicative competence, creative potential of elementary school students.

Keywords: interactive technologies, creative potential, younger students, lesson, Ukrainian language.

Одним із важливих орієнтирів сучасної освіти є формування творчої особистості дитини, яка здатна нестандартно мислити, генерувати оригінальні ідеї, самостійно шукати шляхи розв'язання актуальних проблем. Значущість розвитку творчого потенціалу особистості задекларована у державних освітніх документах (Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Державний стандарт початкової загальної освіти). Зокрема, у Державному стандарті початкової освіти зазначено, що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [2].

Відповідно виникає потреба у необхідності розвитку творчого потенціалу учнів початкової школи під час вивчення різних навчальних дисциплін. Особливої уваги заслуговують уроки української мови, які володіють вагомим потенціалом для розвитку мовленнєвих здібностей молодших школярів, образного та емоційного ладу мови, комунікативної компетенції, а відтак розвивають творчий потенціал учнів. Важливим засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках української мови є інтерактивні методи навчання, що стимулюють дитячу творчість. Вони дають змогу створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно, а це у свою чергу сприяє розвитку світогляду,

логічного мислення, зв'язного мовлення, виявленню й реалізації індивідуальних можливостей учнів.

Метою нашого дослідження є висвітлення особливостей розвитку творчого потенціалу молодших школярів на уроках української мови із використанням інтерактивних форм та методів навчання.

Значну увагу розгляду проблем розвитку творчої особистості приділяли зарубіжні (О. Матюшкін, Я. Пономарьов, Б. Теплов) та вітчизняні (Г. Костюк, В. Моляко, С. Сисоєва) вчені. Проблема формування мовно-творчої особистості висвітлена у працях М. Вашуленка, І. Гудзик, С. Єрмоленко, Л. Мацько та інших. На необхідності використання інтерактивних технологій в освітньому процесі початкової школи наголошували О. Саган, Н. Коломієць, Н. Павленко та інші.

Слід зазначити, що у зв'язку із впровадженням в освітню практику Концепції Нової української школи (НУШ), значно розширилася сфера застосування інтерактивних методів навчання. Принципи педагогіки партнерства покладені в основу Концепції НУШ співпадають із необхідними умовами результативної навчальної інтеракції, зокрема, повага до особистості, доброзичливе ставлення, практична взаємодія у процесі діалогу, розподілене лідерство [7, с. 124].

Серед загальнопедагогічних умов розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі мовленнєвої діяльності В. Ковальова виокремила такі:

- педагогічне стимулювання розвитку творчих здібностей на основі особистісно орієнтованого характеру взаємодії вчителя з учнями;
- застосування психолого-педагогічних технологій, які забезпечують самостійну активність учнів у процесі творчої діяльності;
- системність мовленнєвої роботи з учнями в умовах творчо-розвивального середовища [3, с. 52–53].

З метою доведення доцільності та ефективності застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі, наведемо приклади інтерактивних форм та методів роботи, які сприятимуть

творчому розвитку молодших школярів. Вважаємо, що для організації роботи учнів під час виконання тренувальних вправ доцільно використовувати технологію кооперативного навчання – роботу в парах. Зокрема, О. Кондратюк пропонує під час вивчення теми «Ненаголошені голосні в корені слова», з метою підвищення грамотності письма, буде цікавою вправа «Орфографічний тренажер». Учень отримує картку, на якій написані слова з пропущеними ненаголошеними голосними в корені: «п..ро», «пл..че», «с..стра», «оз..ро», «д..рева». Він має підібрати перевірні слова і вставити пропущений звук. Другий учень перевіряє першого. Після перевірки діти обмінюються ролями. Потім в парах необхідно скласти твір, використовуючи усі запропоновані слова. Така робота сприяє засвоєнню та закріпленню знань, дає можливість урізноманітнити роботу з попередження помилок, розвиває уяву та фантазію. «Орфографічний тренажер» можна використовувати під час вивчення таких тем, як-от «Апостроф», «Правопис префіксів з-, с-», «Подовжені приголосні» [4].

Також доцільно на уроках української мови практикувати складання діалогів в парах та їх інсценізувати. Така діяльність розвиває усне мовлення школярів, їхню акторську майстерність. Можна запропонувати теми, наближені до життєдіяльності молодших школярів: «Мені купили нову ляльку», «У бібліотеці», «У магазині», «Розмова з бабусею по телефону» [5, с. 7].

Розглядаючи тему «Загальне поняття про частини мови – іменник, прикметник, дієслово» у 3 класі, доречно запропонувати ще одну технологію кооперативного навчання – «роботу в групах». Кожна група отримує завдання – необхідно відгадати загадку і підібрати якомога більше прикметників, утворивши «Павутинку» («Асоціативний кущ»). Ця інтерактивна вправа розвиває мислення та творчість молодших школярів [1, с. 36–37].

На уроках української мови доцільно також використовувати інтерактивні технології колективно-групового навчання, які допомагають активізувати роботу всіх учнів класу. До цього класу технологій належать

«Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Навчаючись – учусь», «Ажурна пилка», «Вирішення проблем», «Дерево рішень» [8, с. 43–55].

Погоджуємося із Н. Манагаровою у тому, що важливими інтерактивним механізмом, який сприяє розширенню кругозору, формуванню творчого потенціалу, розвитку логічного мислення є інтелектуальні ігри. Вони допомагають формувати в дітей уміння керувати процесом творчості, фантазувати, розв'язувати складні проблемні ситуації, які сприяють формуванню життєвих компетентностей. Для організації парної та групової роботи учнів на уроках української мови Н. Манагарова пропонує використовувати такі інтерактивні вправи: «Збери слово», «Казки навиворіт», «Повтори навпаки», «Схожі хвостики», «Веселий потяг», «Слово у слові». Досить цікавою є гра «Чарівні перетворення». Потрібно до поданого слова підібрати якнайбільше нових слів, замінюючи лише одну літеру. Якщо це неможливо, замінити дві: «нора – нога – ноша – наша – Маша – миша – муха – мука – рука – ріка – Ніка – Ніла – Ніна» [6, с. 20].

Для розвитку творчої уяви В. Ковальова рекомендує завдання, які спрямовані на розвиток групової взаємодії, а саме:

- складання творів-мініатюр за опорними словами та словосполученнями;
- складання творів-описів на основі узагальнень особистих вражень, спостережень у природі;
- придумування казок;
- складання віршів, загадок, скоромовок [3, с. 69].

Для розвитку творчого мислення та фантазії на уроках української мови радимо використовувати гру «Що станеться, якщо...». Учитель ставить запитання, які учні повинні обговорити в групі і назвати наслідки якоїсь події. Орієнтовні запитання для гри: «Що буде якщо зникнуть годинники?», «Що буде, якщо не стане календаря?» [6, с. 21].

Ми переконані, що вчитель початкової школи має враховувати інтереси учнів і розкривати їхні творчі здібності. Навчально-виховний процес повинен

сприяти всебічному, творчому розвитку школярів. Використовуючи інтерактивні форми і методи на уроках української мови, вчитель не тільки підвищуватиме якість мовознавчих знань, але й формуватиме позитивне ставлення до предмету. Інтерактивні технології сприятимуть розвитку комунікативних навичок, формуванню творчої особистості, яка матиме міцні знання та буде успішно застосовувати їх на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк С. Г. Урок української мови з використанням інтерактивних технологій у 3 класі. *Початкове навчання та виховання*. 2008. № 29. С. 35–37.
2. Державний стандарт початкової освіти № 87 від 21 лютого 2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>
3. Ковальова В. І. Творча майстерня. Становлення та розвиток творчої особистості молодшого школяра. Х. : Основа, 2010. 191 с.
4. Кондратюк О. М. Інтерактивні методи навчання у початковій школі. К. : Шкільний світ, 2011. 104 с.
5. Кругла А. Д. Уроки читання, рідної мови, математики у 2 класі з використанням інтерактивних технологій. *Початкове навчання та виховання*. 2008. № 1. С. 6–10.
6. Манагарова Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2015. № 11/12. С. 20–21.
7. Остапйовська І., Смаль О. Інтерактивне навчання на уроках математики в початковій школі. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. №4 (11). С. 123–127.
8. Пометун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання : навч.-метод. посіб. К. : А.С.К., 2005. 192 с.